

F. D. GUERAZZI

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΒΕΝΕΒΕΝΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια)

ΙΓ'

Μόλις τὸν εἶδα... ἔτρεξα νὰ τὸν σφάξω...
 Ἐμπήξα τὸ σπαθί μου... τὴν μύπηξα πάλε...
 Ἐφτά φορὰς, τὴ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη...
 Εἰς τὴν καρδιά του, ποῦ ἔτρεμε ἀπ' τὸ φόβο...
 Ἀλλὰ ποῦ νὰ χορτάσῃ ἡ ἄγρια διψά,
 Ποῦ τόσα χρόνια εἶχα...

(ΟΡΕΣΤΗΣ, τραγωδία).

Σκότος τοῦ ἔδου!...
 Οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον νέφος ἐφωτίζεται
 ὑπὸ τῆς σελήνης...

Οὐδεὶς ἀστὴρ ἔλαμπε τρέμων!
 Θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι τὸ στερέωμα ἐσβέ-
 σθη, καὶ τὰ λυσσώδη τῆς θαλάσσης κύ-
 ματα ἐθρήνουν τὸν θάνατόν του.

Ἡ γαλέρα, ἥς ἐπέβαινε Κάρολος ὁ Ἀν-
 δεγαυός, ἐφέρετο τῆδε κῆκεῖσε ὑπὸ τῆς
 ὀρμῆς τῶν κυμάτων, ἀνευ διευθύνσεως, ἐν
 μέσφ φρικαλέου σκότους, ὡς σῶμα ἐξα-
 κοντισθὲν εἰς τὴν ἀβυσσον.

Πανταχοῦ τρόμος.

Ὁ Κάρολος ἔστεινε καταβεβλημένους,
 ὡς ὁ ἔσχατος τῶν ἐπὶ τῆς γαλέρας, διότι
 ἡ ζωὴ εἶναι προσφιλες καὶ εἰς τοὺς φέ-
 ροντας σκῆπτρον, ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς χει-
 ριζομένους τὴν κώπην, — μὴ ὑπαρχούσης
 ἰσως μεταξὺ αὐτῶν ἐτέρας διαφορᾶς, ἡ
 τῆς τοῦ ὀργάνου, ὅπερ φέρουσιν ἐν τῇ
 χειρί. — Καὶ ἄλλος μὲν ὠρύετο, ἄλλος
 ἐσίγα, ἄλλος ἐδέετο καὶ ἄλλος ἐβλασφή-
 μει. — Οἱ ἄγιοι εὐρίσκονται πολλάκις ἐν
 τῇ ἀνάγκῃ νὰ μένωσιν ἀδρανεῖς, προκει-
 μένου νὰ σώσωσι πλοῖόν τι, διότι τὸ ἡ-
 μισυ τοῦ πληρώματος τοὺς ἐπικαλεῖται,
 καὶ τὸ ἕτερον ἡμισυ τοὺς βλασφημεῖ...
 καὶ ἐνῶ εὐρίσκονται ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ
 ποῖον τῶν δύο μερῶν θὰ ὑπερσχύσῃ, αἰ-
 φνης κύμα τι καταβυθίζει τὸ πλοῖον καὶ
 λύει τὸ ζήτημα, — ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινε
 βεβαίως, ἂν πάντες ἐκ συμφώνου ἐδέοντο
 ἐπικαλούμενοι βοήθειαν, ἥτις οὐδέποτε
 καθυστερεῖ. — Ὁ πηδαλιούχος, ὅστις ἀν-
 τικαθίστα τὸν κυβερνήτην, καταβεβλη-
 μένον ἐκ τε τοῦ φόβου καὶ τοῦ οἴνου, ἰδὼν
 τὴν κοινὴν ἀθυμίαν, ἐκραζεν ἀπὸ τῆς
 πρῆμνης:

— Ἐμπρὸς τὰ κουπιά... μᾶστε τὰ
 πανιά, ἂν θέλετε νὰ σωθῆτε... Γρήγορα,
 ὅσον εἶναι ἀκόμη καιρὸς... διότι ἡ γῆ δὲν
 εἶναι μακρὰν καὶ θὰ χαθοῦμε ὅλοι.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων, ἐνόησαν μό-
 νοι οἱ τελευταῖοι, οἵτινες ἤρμυζον εἰς τὴν
 θέσιν τοῦ πλοίου: ἡ γῆ δὲν εἶναι μακρὰν
 καὶ θὰ χαθοῦμε ὅλοι... ὥστε ἐπῆλθεν ἀ-
 ποτέλεσμα ἐναντίον ἐκείνου, ὃ ἐπεδίωκεν
 ὁ εἰπὼν αὐτοῦς.

Θὰ χαθοῦμεν... ἔλεγεν ὁ εἰς πρὸς τὸν
 ἕτερον καὶ πάντες ἐκλινον τὴν κεφαλὴν,
 πελιδνοὶ ἐκ τοῦ φόβου.

Ὁ κυβερνήτης, ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ
 ὁποῖου ὁ φόβος δὲν ἐξεδηλοῦτο, ὡς ἐπὶ
 τῶν ἄλλων, διὰ τῆς ὠχρότητος, ἀλλὰ διὰ
 τινος χρώματος μεταξὺ τοῦ ἰώδους καὶ
 τοῦ μέλανος, ἡσχολεῖτο κρατῶν διὰ ἀμ-
 φοτέρων τῶν χειρῶν δύο πῆλινα ἀγγεῖα,
 ὅπως μὴ συγκρουσθέντα ἐκ τῶν φοβερῶν
 ἐκείνων τιναγμῶν τοῦ πλοίου ἤθελον
 θραυσθῇ, καὶ ἐκραύγαζε δι' ὅλης τῆς ду-
 νάμεως τῶν πνευμόνων του:

— Γαρμπή! γαρμπή!... ἔτσι φέρνεσαι
 μὲ τοὺς παλαιούς σου φίλους; Εἶναι τώρα
 σαράντα χρόνοι, ὅπου συχνάζω 'ς τὸ σπῆτι
 σου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν μοῦ ἐφάνηκες τόσον
 θυμωμένος, σὰν τώρα. Μὴ σὲ ἐπρόσβαλα;
 Μὴν ἐπέρασες μέρα καὶ δὲν ἔπια 'ς τὴν ὑ-
 γειά σου; Καὶ ἔπρεπε νὰ μὲ ντροπιάσῃς
 ἔτσι, ἀκριβῶς τώρα ὅπου ὑποσχέθηκα εἰς
 τὸν ἐνδοξότατον κόμητα νὰ τὸν φέρω
 σῶν καὶ ἀβλαβῇ εἰς τὴν Ὀστιά; Τί τι-
 νάγματα εἰν' αὐτά; Κύριε, βοήθει ἡμῖν
 ... τί διαβολοαγέρας!... Δὲν θὰ πάψῃς;
 ... Καὶ ὅταν σπάσῃς αὐτὰ τὰ δύο ἀγγεῖα,
 ὅπου ἀφοῦ ἐγνωρίσθηκαν, τώρα τόσα χρό-
 νια, ζοῦν ἀγαπημένα σὰν ἀδελφία, καὶ
 χύσῃς τὸ καλὸ μου κρασί... τί στοχάζε-
 σαι πῶς ἐκατ' ὥρῃσες; ... Τοῦλάχιστον,
 ἂν μοῦ ἔδινες καιρὸν νὰ τὸ πιῶ... Ὑπο-
 μονή!... Περίμεινε, παρακαλῶ, ἕως αὔ-
 ριον, καὶ ἔπειτα κάμε ὅ, τι θέλεις... Κύ-
 ριε εἰς χεῖράς σου παραδίδωμι... ἐκραύ-
 γασεν ὁ πτωχὸς κυβερνήτης, ὅτε ἰσχυρὸς
 τινάγμος τοῦ πλοίου ἔρριπεν αὐτὸν ἐπὶ
 τοῦ καταστρώματος καὶ ἔθραυσε τὰ δύο
 ἀγγεῖα, ἅτινα μετὰ τῆς ἀγάπης ἐφύ-
 λαττε... Ἰδὼν δὲ χυμένον τὸν οἶνον ἤρ-
 χισε νὰ λέγῃ μετὰ λύσσης: — Ἀ! Γαρμπή
 ἄτιμε καὶ προδότη! ... Τι θέλεις; Νὰ
 πνίξῃς τὸν ἐνδοξότατον Κάρολον; Δὲν εἰ-
 ζεύρεις ὅτι εἶναι ἀπὸ οἰκογένειαν παλαιὰν
 ὅσον καὶ ἡ ἰδική σου, καὶ ὅτι εἶναι ὁ εὐ-
 γενέστερος αὐθέντης τῆς χριστιανωσύνης;
 Ἐτσι φέρνονται μὲ τὸν ἀδελφὸν ἐνός βα-
 σιλέως τῆς Γαλλίας; ἐνός ἀγίου; ἐνός
 προστάτου τῆς ἀγίας ἐκκλησίας; ... Ἀ!
 ἀγέρα! ἀγέρα! ... Ἐγίνες καὶ ἐσύ γι-
 βελλῖνος, εἶσαι μὲ τὸν Μαμφρέδην... Ἐ!
 τώρα μεταξὺ μας ἐτελείωσε... ἐκόψαμε
 τὴν κλωστή... τώρα, καὶ θαύματα ἂν
 κάμῃς, δὲν θὰ σὲ συγχωρήσω ποτέ, διότι
 μοῦ ἔχυσες τὸ κρασί καὶ μὲ ἐκαταδίκασες
 νὰ πεθάνω μέσα 'ς τὸ νερό.

Ὁ πηδαλιούχος, βλέπων ὅτι διὰ τοῦ
 τρόπου τούτου ἔβαινον πρὸς ἀφρευκτον ὀ-
 λεθρον, προσκαλέσας ἕνα τῶν ναυτῶν, εἰς
 ὃν ἐνεπιστεύετο, διέταξεν αὐτὸν νὰ κρα-
 τήσῃ ἐπ' ὀλίγον τὸ πηδάλιον πρὸς τὰ δε-
 ξιά, καὶ ἀπῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ
 Καρόλου, τὸν ὁποῖον εὗρε κρατοῦντα τὴν
 κεφαλὴν διὰ τῶν χειρῶν καὶ βασιανίζμε-
 νον ὑπὸ τοῦ ἐμέτου.

— Θάρρος! εἶπεν αὐτῷ ὁ Γορέλλος.
 Ἐγέρθητε, δέσποτα, καὶ ἔλθετε νὰ ἐνθαρ-
 ρύνετε τοὺς ἀνθρώπους σας, διότι μὲ αὐ-
 τὸν τὸν τρόπον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σω-
 θῶμεν. Ὅποιος ἐγκαταλείπει τὸν ἑαυτὸν

του, ἐγκαταλείπεται καὶ ἀπὸ τὸν Χρι-
 στὸν... πάντοτε δὲ εἶναι καιρὸς νὰ ἀπο-
 θάνῃ κανεὶς.

Ὁ Κάρολος, αἰσχυνθεὶς, ἡγέρθη καὶ
 στηριχθεὶς ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ πηδα-
 λιούχου ἐβάδισεν ὀλίγα βήματα... Ἀλλ'
 αἰφνης προσέκρουσεν εἰς σῶμα τι κείμενον
 ἐκτάδην ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὥστε,
 ἂν μὴ ὑπεβάσταζεν αὐτὸν ὁ Γορέλλος, θὰ
 ἐπιπτεν ἐπ' αὐτοῦ.

— Ποῖος εἶσαι; ἠρώτησεν ὁ Κάρολος.

— Ὡ! ἐνδοξότατε κόμη... ἐγὼ εἰ-
 μαι, ἀπήντησε θρηνῶν ὁ κυβερνήτης. Τί
 θέλετε; ... Ὅσον περισσότερο προσπαθῶ
 νὰ σταθῶ εἰς τὰ πόδια μου, τόσον πε-
 ρισσότερον καὶ ὁ ἀγέρας διασκεδάσει νὰ
 μὲ ρίχνῃ χάμου... Ὅριστε διασκεδάσι!
 ... Εἰς τὸ ὕστερο ἀπεφάσισα νὰ μένω
 ἔτσι ἐξαπλωμένος... καὶ ἔτσι παύουσε ἡ
 ἀστειότητες... καὶ βλέπετε, δὲν ἔμεινα
 ἀνεργὸς ἐδῶ... ἐπρόσεχα νὰ μὴ σκορ-
 πισθοῦν ἡ προμήθειαι, διότι... Πανα-
 γία μου!... τί θὰ μᾶς ὠφελοῦσε νὰ γλυ-
 τώσουμε ἀπὸ τὸν ἀγέρα καὶ αὐριο νὰ μὴν
 ἔχουμε κρασί νὰ πιοῦμε καὶ παξιμαδι νὰ
 φᾶμε;

Ὁ Κάρολος, ὡς ἕκαστος ἐνοεῖ εὐκό-
 λως, δὲν ἔμεινε νὰ ἀκούσῃ τὰς φλυαρίας
 τοῦ κυβερνήτου, ἀλλ' ἀφοῦ ἤκουσεν ὅτι
 ἦτο ἐκεῖνος ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του
 καὶ μετέβη ὅπου οἱ κωπηλάται, ἀπελ-
 πισθέντες πλέον περὶ τῆς σωτηρίας των,
 ἔκειντο ἀδρανεῖς ἐπὶ τῶν θρανίων, περι-
 μένοντες μετὰ μεζιζονος ἡ ἐλάσσονος λύσ-
 σης τὸν θάνατον.

— Φίλοι, ἀνέκραξε πρὸς αὐτοὺς ὁ Κά-
 ρολος. Δὲν εἰζεύρω πῶς ἀνθρώποι σὰν ἐ-
 σᾶς, οἱ ὁποῖοι εἰσθε συνειθισμένοι νὰ ζῆτε
 εἰς τὴν θάλασσαν, ἐφοβηθήκατε τόσον
 πολὺ. Τί! εἰσθε γυναικοῦλες, ἡ ὁποία
 ἀπελπίζονται μὲ τὸ παραμικρόν, σὰν νὰ
 ἦταν τὸ τέλος τοῦ κόσμου; Ἐντροπή!
 Ἀλλὰς κι' ἄλλαις τρικυμίαις, ἄλλους
 κι' ἄλλους κινδύνους ἐπεράσαμε, καὶ μὲ
 τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ πρῶτα καὶ ἔπειτα
 τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, θὰ περάσουμε καὶ
 αὐτόν. Δὲν βλέπετε ὅτι μένοντες ἔτσι μὲ
 τὰ χέρια σταυρωμένα, χάνεσθε καὶ αὐτο-
 κτονεῖτε; ... Σκεφθῆτε ὅτι μίαν ἡμέραν
 θὰ δώσετε λογαριασμόν, διότι ἐπετάξατε
 ἔτσι ταῖς ψυχαῖς σας. Ὑπερασπίσατε τὴν
 ζωὴν σας. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν αὐτὴν σᾶς
 ἐλευθερόνομεν. Σκεφθῆτε ὅτι ἂν πρέπη
 κανεὶς νὰ ἀγωνίζεται διὰ τὴν ζωὴν, χρε-
 ωστὲι νὰ ἀγωνισθῇ περισσότερο διὰ τὴν
 ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν σᾶς χαρίζομεν.

Φίλοι! Ὁ Κάρολος, ὁ ἀγέρωχος ἐκεῖ-
 νος ἀνὴρ, ὁ ὑπερήφανος ἐπὶ ταῖς προγο-
 νικαῖς ἀναμνήσεσιν, ἐκάλεσε φίλους συρ-
 φετόν, ἀποτελούμενον κατὰ τὸ πλεῖστον
 ἐξ ἀνθρώπων, ἀγορασθέντων δίκην κτηνῶν
 ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ἐκκληματιῶν καταδι-
 κασθέντων νὰ ὑπηρετῶσι τὸν ἡγεμόνα
 διὰ τὰ ἐγκλήματα, ἅτινα εἶχον διαπράξῃ
 κατὰ ἰδιωτῶν... Καὶ ὅμως ὁ Κάρολος
 εἶπεν αὐτοῖς φίλους! Ὡ! πῶς ἡ ἀνάγκη
 ἐξισώνει τὰς γενεὰς τοῦ Ἀδάμ, ἐπιβά-
 λουσα σιγὴν εἰς τὰς διακρίσεις!... Τὸ
 κατ' ἐμέ, θαυμάζω πῶς ὑπερήφανος ἔρ-

χων δὲν ἐξηυτελίσθη ἔτι μάλλον. Ἀλλὰ εἰς τί συνέστατο ἡ ὑπὸ τοῦ Κάρου εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους δωρηθεῖσα ἐλευθερία, οὐς, ἂν μὴ τὰ χρήματα ἢ τὸ ἐγκλημα ὑπέβαλον εἰς τὴν δουλείαν, δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ ὑποβάλῃ ἢ πενίᾳ, τῇ ἀληθείᾳ, ἀγνοοῦμεν. Ὁ κόσμος, κατὰ τοὺς διαφόρους ὑπολογισμούς, πρὸ πολλοῦ ζῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ ἐπὶ μακρὸν ἔτι θὰ ζῇ. Οἱ μωροὶ εἶναι ἡ κληρονομία τῶν εὐφυν, οἱ δὲ ἀσθενεῖς τῶν ἰσχυρῶν. Ἀσθένεια καὶ μωρία, ἀφοῦ ὑπάρχετε καὶ πληθύνεσθε, ἀφετε νὰ κυβερνᾷ ὑμᾶς ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ ἰσχύς. Ἐπιφελήθητε τοῦλάχιστον τὴν συγκατάθεσιν, ἀφοῦ καὶ ἀρνούμενοι αὐτὴν, οὐδὲν θὰ κατορθώσητε.

— Ἐλευθερία! . . . Ἐλευθερία! . . . ἡκούσθησαν κραυγαζόντες οἱ κωπηλάται . . . καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ὑπερίσχυσαν τοῦ μυκηθμοῦ τῆς μαινομένης θαλάσσης. . . Ἐλευθερία! . . . καὶ, ἀρπάσαντες τὰς κώπας, ἤρξαντο νὰ κωπηλατῶσι δι' ὅλης αὐτῶν τῆς ἰσχύος, ὅπως ἀπομάκρυνθῶσιν ἀπὸ τῆς ἐπικινδύνου ξηρᾶς.

Ἡ γαλέρα, διασχίσασα τὰ κύματα, κατάρθωσεν οὕτω νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον τοῦ ναυαγίου, ἀλλ' ἐβόαιε πρὸς ἑτερον. . . Ἐκινδύνευε νὰ εὐρεθῇ ἐν μέσῳ τῶν πλοίων τοῦ Μαμφρέδου, τὰ ὅποια ἔπλεον παρὰ τὴν ἀκτὴν. . . ἀλλ' ἴσως καὶ αὐτὰ εἶχον διασκορπισθῇ ὑπὸ τῆς καταιγίδος. . . Εἶτα ὁ κίνδυνος οὗτος ἦτο ἀβέβαιος, ἐνῷ ὁ ἄλλος ἦτο βέβαιος. . . προϋτίμησαν δὲ νὰ διαφύγῃ τὸν ἐπικείμενον. . . καὶ περὶ τοῦ ἄλλου θὰ ἐλάμβανον τὰ μέτρα τῶν. . . Οὕτω, τούλάχιστον, ἐσκέπτετο ὁ Κάρλος, καὶ ἡ σκέψις του — κατὰ τοὺς ἀνθρωπίνους ὑπολογισμούς — δὲν ἦτο κακὴ.

Ἡ ἄλυσις τῶν συμβάντων, ἅτινα, οὕτε νὰ προῖδωμεν, οὕτε ν' ἀποφύγωμεν δυνάμεθα, καὶ τὴν ὁποίαν καλοῦμεν Τύχην, ἐγέλασεν ἐπὶ ταῖς σκέψεσι ταύταις καὶ διέθεσεν ὅλως διαφόρως τὰ ὑπὸ τοῦ ἐκλαμπροτάτου κόμητος σχεδιασθέντα.

Ὁ ἄνεμος, ὥσπερ ἀποκαμὼν ἐκ τῶν ἀπαύστων ἀγώνων, οὐς εἶχε καταβάλῃ, ἔμενεν ἥσυχος.

Ἀλλὰ τότε ἤρξαντο ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ μετὰ ραγδαιοτάτης βροχῆς καὶ χαλάζης.

Κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, ὁ Κάρλος εἶδε νὰ ὑποστῇ πάντας τοὺς μόχθους τοῦ ναύτου. Ἐπὶ τινὰ καιρὸν ἔπλεον, ἀγνοοῦντες καὶ ἐκεῖνοι ποῦ. . .

Ἀλλ' αἰφνης ἡ γαλέρα συνεκρούσθη σφοδρότατα πρὸς σῶμά τι, ὅπερ ἦτο ἐπὶ τοῦ δρόμου τῆς, καὶ ἐτινάχθη τόσον βιαίως, ὥστε ἐνόμισαν ὅτι εἶχε διαρραγῇ. Φοβερὰ τότε ἡκούσθη κραυγὴ ἡ κραυγὴ τῆς ἀπελπισίας! — διότι πάντες ἐφοβήθησαν ὅτι εἶχον προσκρούσῃ ἐπὶ σκοπέλου. — Ἀλλ' ὅτε ἡ κραυγὴ ἔπαυσεν — διότι πάντα, εἴτε φαιδρά, εἴτε θλιβερά, ἔχουσι τέλος — ἡκούσθη ἐτέρα κραυγὴ, οὐχ ἥσων φοβερὰ, ἐκεῖ πλησίον.

— Μὴ ἦτανε καμμία ἀπὸ ταῖς γαλέραις μας, ταῖς ὁποῖαις ἐσκόρπισεν ἡ τρικυμία,

καὶ ἐσυγκρούσθηκε μαζὴ μας, ἔλεγον οἱ μὲν τῶν ναυτῶν.

— Ὅχι, ἀπῆντων ἄλλοι, ἦτανε γενουβεζικη, τὴν ἐγνωρίσαμε ἀπὸ τὸ σχῆμα.

Ἄλλοι δὲ ἔλεγον :

— Ὅχι, ἦτανε τσιτσιλιάνικη.

Καὶ ἄλλοι ἄλλα . . . ἀλλ' οἱ περισσότεροι συνεφώνουν ὅτι ἦτο ἐχθρική.

— Οἱ ἐχθροὶ! . . . Οἱ ἐχθροὶ! . . . ἐκραύγασαν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γαλερῶν. . . καὶ, ἂν οἱ ἐν αὐταῖς ἠδύναντο νὰ ἐκδηλώσωσι τοὺς ἀμοιβαίους πόθους τῶν, θὰ ἔμενον ἡσυχοὶ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην.

Κάρλος ὁ Ἀνδεγαυός, ὅστις ἦτο πράγματι γενναῖος ἱππότης, δὲν συνεκινήθη ἐκ τῶν κραυγῶν ἐκείνων, ἀλλ' ἐσκέφθη, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὴν μάχην, πῶς ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ νικητής.

— Κύριοι βαρόνοι, εἶπεν εὐγενῶς πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππότες, οἵτινες εἶχον ἤδη ξιφουλκήσῃ, . . . ἡ τύχη, προσκαλέσασα ἡμᾶς εἰς Σικελίαν, δὲν προσεκάλεσε, φρονούμεν, εἰς συμπόσιον γάμων. . . Ἦδη αἱ τράπεζαι ἐστρώθησαν καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν φαιδρῶς ὅ,τι δῆποτε ἤθελε παρατεθῇ. Ἄν εἶχομεν τὴν ἐλάχιστην περὶ ὑμῶν ἀμφιβολίαν, θὰ ἐπράττομεν καὶ ἡμεῖς ὅ,τι συνειθίζαν νὰ πράττωσιν οἱ στρατηγοὶ πάσης ἐποχῆς, θὰ ἐζητοῦμεν νὰ σῶς ἐνθαρρύνωμεν διὰ τῶν λόγων. Ἀλλὰ πολλάκις ἐπολεμήσαμεν ὁ εἰς παρὰ τὸν ἄλλον, καὶ πολλάκις εὐρέθημεν ἐν τῷ αὐτῷ κινδύνῳ, ὥστε δὲν νομίζομεν ὅτι εἶναι ἀνγκαῖοι οἱ λόγοι ἡμῶν ὅπως δώσωσιν ὑμῖν τὸ θάρρος, τὸ ὅποῖον δὲν θὰ παύσῃ ἢ μὲ τὸν τελευταῖον τῆς καρδίας μας παλμόν.

Μεταβὰς δ' ἐκεῖ ὅπου οἱ ναῦται, καταληφθέντες αὖθις ὑπὸ τοῦ φόβου, ἔμενον τρέμοντες, εἶπεν :

— Ἀνθρώποι! ἂν ἐμπορούσετε νὰ φύγετε, θὰ σῶς ἔλεγα νὰ μένετε. Ὁ φόβος τοῦ θανάτου θὰ ὁμιλήσῃ ἰσχυρότερον εἰς τὰς καρδίας σας ἀπὸ τὴν φωνήν μου. Ἐκαστος ἀπὸ σας ἄς πράξῃ τὸ κατὰ δύναμιν διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του.

Οἱ παραδόξοι οὗτοι λόγοι, δὲν λέγω ὅτι ἐνέπνευσαν θάρρος εἰς τοὺς δειλοὺς ἐκείνους, ἀλλὰ λεχθέντες ὑπὸ ἀνδρός, οἷος ἐθεωρεῖτο ὁ Κάρλος, ἰσχυρὰ νὰ ἐμπνεύσωσιν αὐτοῖς ἀμυδρὰν περὶ σωτηρίας ἐλπίδα, ἂν ἔπραττον καὶ αὐτοὶ ὅ,τι θὰ ἔπραττεν ὁ κόμης. Ὅθεν — καίπερ οὐχὶ μετὰ μεγάλης ζέσεως — ἀπεφάσισαν νὰ τὸν μιμηθῶσιν.

Ἀλλὰ πῶς ὁ Κάρλος, ὃν πρὸ μικροῦ ἐδέησε νὰ ἐξεγερῇ ὁ πηδαλιούχος, ἐφάνη τόσον θερμὸς κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην; Τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον. . . διότι νῦν ἐπρόκειτο περὶ μάχης, ἥτις ἦτο τὸ στοιχείον του, καὶ οὐχί, ὡς πρὶν, περὶ κυμάτων μαινομένων, εἰς δὲ δὲν ἦτο συνηθισμένος. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἔμετος εἶχε τότε καταβάλῃ πάσας τὰς διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. . . διότι, καίπερ πάντες συμφωνοῦσι λέγοντες ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ὃν ἀνώτερον καὶ εὐγενέστερον τοῦ σώματος, ὑπόκειται εἰς τὴν ἐπιρροὴν πασῶν τῶν δυσκρασιῶν τούτου. . . καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τοῦ

στομάχου τὰς ἀνωμαλίας. . . Ἐκ τούτου δὲ πείθεται ἕκαστος πόσον μωρὰ ἦτον ἡ αἴρεσις τοῦ Πριςκιλλιανού, ἰσχυρίζομένου ὅτι αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ ἦσαν ἀπόρροιαί τῆς θεότητος.

— Τὰς ἀρπάγας! τὰς ἀρπάγας! . . . ἡκούετο βροντοφωνοῦσα ἡ φωνὴ τοῦ Κάρου, θέλοντος νὰ φέρῃ ἐγγὺς πρὸς ἀλλήλας τὰς δύο γαλέρας καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς μάχην ἐκ τοῦ συστάθην.

Αἱ ἀρπάγαι ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν· ἀλλ' οὐδὲν δι' αὐτῶν ἠδύνατο νὰ κατορθωθῇ, διότι αἱ γαλέραι, ὅτε μὲν ὠθοῦμεναι συνεκρούοντο ἐπικινδύνως, ὅτε δὲ ἀποχωριζόμεναι βιαίως ἀπέσπων τὰ ἐργαλεῖα ἐκεῖνα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν κρατούντων, παρασύρουσαι μετ' αὐτῶν, πολλάκις καὶ τούτους, οἵτινες μὴ θέλοντες νὰ τὰ ἐγκαταλείψωσι παρέρχοντο ἀπὸ τοῦ καταστρώματος καὶ ἔμενον ἀνηρτημένοι ἀπὸ τῶν λαβῶν, ὥστε ἡ κατὰ τὴν ἐκ νέου σύγκρουσιν τῶν γαλερῶν συνετρίβοντο, ἢ μὴ δυνάμενοι νὰ κρατηθῶσιν ἐπὶ πολὺ ἔπιπτον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγοντο.

Ὁ Κάρλος, στηρίζων τὸν ἓνα τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ κωπητήρος καὶ κρατῶν πέλεκυν, περιέμενεν ἀγωνιῶν τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ ἐχθρική γαλέρα προσήγγιζε, καὶ τότε κατέφερε κτυπήματα, ἅτινα ἀπετύγχανον σπανίως. Τὸ παράδειγμα του ἐμιμοῦντο καὶ οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ, ἐμπειρότατοι ἐπίσης περὶ τὸν χειρισμὸν τοῦ πελέκως, ὥστε ἐν βραχεὶ πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν εἶχον φονεύσῃ καὶ τραυματίσῃ.

Ἀλλὰ καὶ οὗτοι δὲν ἔμενον ἀδρανεῖς.

Ἀνταπέδιδον πληγὴν ἀντὶ πληγῆς καὶ ἀντεῖχον ἑρρωμένως εἰς τὰς προσβολὰς.

Τὰ τῆς γαλέρας ἐξάρτια ἦσαν πλήρη αἵματος, τὸ κατάστρωμα πλήρες ἐγκεφάλων καὶ ἀποκεκομμένων μελῶν.

Καὶ ἐκ μὲν τῶν πλησσομένων ἄλλοι μὲν ἔπιπτον πρηνεῖς ἐπὶ τοῦ κωπητήρος, ὀλισθαίνοντες βαθμὴδὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ἄλλοι δὲ, πίπτοντες ὑπτιοί, περιεπλέκοντο εἰς τοὺς πόδας τῶν διερχομένων καὶ ἐκρήμνιζον καὶ τούτους εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἄλλοι, τετραυματισμένοι οἰκτρῶς, ἔφευγον ἐκ τῆς συμπλοκῆς βάλλοντες γοερὰς κραυγὰς, ἐνῷ οἱ συναντῶντες αὐτούς, ἀντὶ νὰ καταλαμβάνωνται ὑπὸ τρόμου ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ θέᾳ, ἐζήτουν ἀπεναντίας, κινούντες χεῖρας καὶ πόδας, νὰ ἀνοίξωσι δίοδον, ὅπως ἐν τοῖς πρώτοις φονεύσωσιν ἢ φονευθῶσι.

Καὶ ἐν μέσῳ τῆς φρίκης ἐκείνης, ἡ καταιγὶς ἐμαίνετο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν.

Ὡ! ἡ λύσσα τῶν ἀφηνιασάντων στοιχείων εἶναι ἐπιβλητικὴ καὶ ἀξία τῆς προσοχῆς τῶν θεωμένων.

Φαίνονται ταῦτα γίγαντες, μὴ δυνάμενοι ν' ἀλληλοκαταστραφῶσι καὶ ἐλθόντες ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ οὐρανοῦ, οὐχὶ τόσον ὅπως παλαίσωσιν ἄχρι θανάτου, ἀλλ' ὅπως ἐπιδείξωσι τὴν ἰσχύν των. Καὶ ὅτε μὲν ὑπερισχέει ὁ εἰς, ὅτε δὲ ὁ ἕτερος, ἀχρὶς οὐ κεκοπιαιότες ἐκ τῆς πάλης ἀποσύρονται, μηδενὸς νικήσαντος, ὅπως ἐπανάλθωσιν, ὅτε ἤθελον αἰσθανθῇ ὀρεξιν πρὸς τοῦτο. . .

Ἄλλα δὲν συμβαίνει οὕτω καὶ εἰς τὴν λύσσαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐκαστὴ πρᾶξις τούτων ἀγεί εἰς τὴν καταστροφὴν.

[Ἐπεται συνέχεια].

ΠΑΝ. ΠΑΝΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΟΝΕ

Η ΚΟΜΗΣΣΑ ΣΑΡΡΑ

[Συνέχεια]

— Ἐνῶ ὑμεῖς ;

— Ἄ ! Ἐγώ, ἀγαπῶ τὴν κίνησιν, καὶ δὲν ἐπηρεάζομαι ὑπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Αἱ ἐσπερίδες, διερχόμεναι ὑπὸ τὸ φῶς εἰρηνικῆς λυχνίας, δὲν παρέχουσι θέλητρα εἰς ἐμέ. Εὐρὸν εἰς Capri μικρὰν θαλαμῆγόν ἀτμήρη, ἣν ὁ κάτοχος αὐτῆς ἐκ Λιβόρνου ἤθελε νὰ ἐκποιήσῃ. Ἦτο λοιπὸν εὐκαιρία ἣν ὤφειλον νὰ μὴ ἀπολέσω. Τὴν ἡγόρασα καὶ ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς κελεύθου κάμνω περιπάτους τινὰς κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς.

— Μόνος ;

— Ὡ ! δὲν θὰ τὸ ἐπεθυμῆτε, στρατηγέ μου ! ἐπανελάβε φαιδρῶς ὁ δούξ. Ἡ μοναξιά, εἶναι πρᾶγμα ἐπίσης, ὅπερ οὐδὲν ἄλλως ἀγαπῶ ... Ὅχι. Εὐρὸν εἰς Γένουαν, ἐταιρίαν ὠραιότατων Ἀγγλίδων καὶ Ἀμερικανίδων.

— Τυχῶς, ὡς τὴν θαλαμῆγόν ;

Ὁ δούξ ἀνύψωσε τὸν πῖλον του, καί, σοβαρῶς :

— Συγχωρήσατέ μοι, ἀγαπητὲ κόμη, εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ συντροφία ἐμοῦ ὡς νέου μεταξὺ τῶσαν κυριῶν ἀδικεῖ αὐτάς, ἀλλὰ σὰς βεβαιῶ ὅτι εἶναι κυρία ὑψηλῆς περιωπῆς... Προγευματίζομεν ὅλοι τὴν πρωΐαν ταύτην ἐντὸς τῆς θαλαμῆγού... Περιμένω αὐτάς μεταβάσας εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ πύργου Borelli... Προσκαλῶ καὶ ὑμᾶς. Θὰ σὰς παρουσιάσω καὶ θέλετε διέλθῃ τὴν ἡμέραν εὐθύμως, διότι σὰς ἐγγυῶμαι ὅτι παρ' ἡμῖν δὲν βλαστάνει τὸ δυσῶδες χόρτον τῆς μελαγχολίας.

— Μετὰ πλείστης ὄσης εὐχαριστήσεως, δέχομαι, ἀπεκρίνατο ὁ κόμης· καὶ ποῦ ἔχετε συνέντευξιν μετὰ τῶν φίλων σας ;

— Ἐν τῷ λιμένι.

— Ἀγῶμεν λοιπὸν εἰς τὸν λιμένα ! εἶπεν ὁ κόμης. Καί, στραφεὶς πρὸς τὸν δούκα,

— Θὰ ὑπάρχῃ ἀνθοπώλις τις ἐν τῇ πολει ταύτῃ ;

— Μάλιστα μετὰ δύο βήματα, εἰς τὴν γωνίαν τῆς Canebière. Ἄ ! κόμη, τέλος πάντων εἰσθε ὁ τελευταῖος γάλλος ἱππότης ! Δὲν ἀνέχεσθε τὴν ιδέαν νὰ παρουσιασθῆτε ἐνώπιον γυναικῶν μὲ κενὰς τὰς χεῖρας. Παλαιὰ παράδοσις... Καὶ ὁ πατήρ μου ἦτο οὕτω... Οἱ καλοὶ οὗτοι τρόποι ἀπόλλυνται.

Ἦκολούθησε διὰ τοῦ βλέμματος τὸν κόμητα εἰσερχόμενον εἰς τὸ ἀνθοπωλεῖον, εἶτα, περάσας τὸν βραχίονά του ὑπὸ τὸν τοῦ Σεβεράκ, ὥσπερ ἐπανεύρισκεν ἐν αὐτῷ φίλον εἰκοσι ἐτῶν,

— Καὶ ὑμεῖς, λοχαγέ, μήπως δίδετε ἐπίσης ἀνθὲς εἰς τὰς γυναῖκας ; Δὲν πιστεύω, αἰ ! Πληρόνετε διὰ τῶν εἰκοσι ἐτῶν σας καὶ τῆς ὥραιας φυσιογνωμίας σας. Καὶ ἔχετε μέγα δίκαιον. Πιστεύω, ἀγαπητέ, ὅτι ὁμιλεῖτε ἀγγλικά ;

— Μετρίως, κύριε δούξ, εἶπεν ὁ Σεβεράκ ἡσύχως.

— Τόσφ τὸ καλλίτερον, διότι οὐδὲν εἶναι τόσφ ἀνοίκειον, ὅσφ ν' ἀκούη τις γυναῖκας νὰ διαλέγονται ἐπὶ ὥρας γλῶσσαν, ἣν δὲν ἐννοεῖ. Φαίνεται πάντοτε ὅτι εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς διαλέξεως, καὶ ὅτι χλευάζεται ὑφ' ὑμῶν... Τούλαχιστον, ὁμιλῶ δι' ἐμέ, προσέθηκεν ὁ δούξ χαριέντως, διότι δὲν εἴσθαι ἐξ ἐκείνων, οὐς δύναται τις, ἀνευ λόγου, νὰ χλευάσῃ.

Εἶτα, ζωηρῶς, προχωρήσας ὀλίγον,

— Ἄ ! ἰδοὺ ἀκριβῶς ὅλη ἡ ὁμάς. Πόσον εἶναι ἀκριβεῖς εἰς τὴν ὠρισμένην ὥραν.

Ὁχημα, ἐξευγμένον ὑπὸ δύο εὐρώστων ἱππῶν, ἤρχετο καλπαζόν. Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν θέσεων αὐτοῦ, αἱ γυναῖκες, ἐν ἀπερίττῳ κομψώσει, προϋφύλαττοντο ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου διὰ τῶν εὐρέων ἐρυθρῶν καὶ κυανῶν ἀλεξηλίων των. Πολύμαλλον κυνάριον, ἀργυροῦν περιδέραιον εἰς τὸν λαιμὸν φέρον, ἐκάθητο παρὰ τὸν ἡνίοχον.

Οἱ κωδωνίσκοι τῶν ἱππῶν ἤχουν, ἡ μᾶστιξ ἐπλατάγει, καὶ καγγασμοὶ χαρᾶς ὑπεδέχοντο τὸν δούκα, ὅστις, ραθύμως ἐπὶ τῆς ράβδου του στηριζόμενος, ἀνέμενεν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ πεζοδρομίου. Ὁ κόμης, ἔχων ρόδον εἰς τὴν κομβιοδόχην, προῦχώρησεν ἤδη παρὰ τὴν ἀναβάθραν τοῦ ὀχήματος, τείνων τὴν χεῖρα εἰς τὰς κυρίας, ὅπως τὰς βοηθήσῃ νὰ καταβῶσι, καί, δι' ἐμπείρου χειρὸς καταβιβάζων χαμηλότερον τὰς κεκολωμένας ἐσθῆτας, ἀποκαλυπτούσας τὰς λεπτὰς κνήμας.

— Αἰ ! καλημέρα ἐξάδελφε, ἀνέκραξε ξανθὸς τις κύριος, πηδῶν ἐκ τῆς ἀμάξης καὶ σφίγγων τὴν χεῖρα τοῦ στρατηγοῦ ζωηρῶς.

— Πόσον εἶμαι ἀφηρημένος ! στρατηγέ, εἶπεν ὁ δούξ, πράγματι ἐλησμόνησα νὰ σὰς εἴπω ὅτι ὁ Πομπερὰν θὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν τράπεζάν μας, ὥστε, βλέπετε, ὅτι εἴμεθα ὡς ἐν οἰκογενείᾳ. Διαβόλε ! αὐτὸ ἴσως δὲν θὰ σὰς προξενήσῃ πολλὴν εὐχαρίστησιν...

— Τούναντίον, ἀγάπῳ πολὺ τὸν Ἐκτορά, ἀπεκρίνατο ὁ κόμης ἀπευθύνων μειδίαμα εἰς τὸν ξανθὸν κύριον. Καὶ εἶσαι μόνος ἐδῶ ; ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ σύζυγός σου ;

Καὶ ἤδη ὁ στρατηγὸς συνωφρυνόθη ἐλαφρῶς, ὅτε μετὰ γέλωτος καὶ στρογγύλη γυνὴ κομποῦ, καίτοι μικροῦ, ἀναστήματος ἡμφιεσμένη ἐσθῆτα ἐκ βατίστας διὰ τριχάπτων περικόσμητον, καὶ χειρόκτια σουηδικὰ καλύπτοντα τὰ περικάρπιά της,

κατήλθε πηδηκτιῶσα, πάλλουσα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸ ἀνθήλιόν της. διὰ δὲ τῆς ἐτέρας κρατοῦσα χρυσοῦν φακὸν δι' οὗ ἔδρυνε τὸ πρόσωπον τοῦ κόμητος.

— Πῶς, στρατηγέ ! Ὁ Ἐκτωρ ἀνευ τῆς συζύγου του ; τοῦτο εἶνε πρωτοφανές. Οἱ τρόποι οὗτοι εἶναι ἀσπαστοὶ μόνον εἰς τὸν ἀγαπητὸν δούκα...

— Ἄ ! τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ὁ δούξ οὐδέποτε ὑπῆρξε τόσφ ἐλεύθερος ὅσφ ἀφ' οὗ συνεζεύχθη, εἶπε γελῶν ὁ Πομπερὰν... Ἄλλα δὲν ἀνήκω εἰς τὴν σχολὴν αὐτὴν, ἐγώ, στρατηγέ ! καὶ διὰ νὰ εἴπω ὅλα, παριστῶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σας τὸν τελευταῖον πιστὸν σύζυγον... δηλαδὴ ἀντικείμενόν τι ἀπολεσθὲν, περὶ οὗ θὰ γείνη λόγος εἰς τοὺς μέλλοντας χρόνους, ὡς περὶ περιεργοτάτου φαινομένου.

— Ἄ ! εἶναι ἀληθές, ἐξάδελφε, ὅτι με ἀγαπᾷ, εἶπε μετὰ ζωηρότητος ἡ νέα κυρία Πομπερὰν...

— Καὶ μοὶ ἀποδίδει τὴν ἀγάπην ἡ σύζυγός μου, εἶπεν ὁ Ἐκτωρ φαιδρῶς.

Πάντη ἀφροντιστῶν περὶ τῶν διαβαστῶν ὁ ξανθὸς κύριος περιεπτύξατο τὴν σύζυγόν του καὶ ἡσπάσατο αὐτήν. Εἶτα τερετίζων ἄσμά τι καὶ δούς τὸν βραχίονα εἰς τὴν πεφιλημένην του, ἔλαβον τὴν πρὸς τὴν ἀποβάθραν ἀγούσαν. Ὁ στρατηγός, φαιδρυνθεὶς ἐκ τῆς δόσεως ταύτης τοῦ οἴστρου καὶ τῆς εἰλικρινοῦς διαχύσεως τῶν αἰσθημάτων τοῦ ζεύγους τούτου, ἠκολούθει αὐτοῖς διὰ τοῦ βλέμματος, μειδιών, ὅτε ἡ φωνὴ τοῦ δονκὸς ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τῆς θέσεως ταύτης.

— Περιλημένε μοι κόμη, ἐπιτρέψατε νὰ παρουσιάσω ὑμᾶς εἰς τὰς ἐρασιμίας ὁμοτραπέζους μου... Ἡ μὲν Σάρρα, ὁ στρατηγὸς κόμης Καναλέ.

Ὁ κόμης εἶχε στραφῇ. Ἐμεινεν ἀκίνητος, ἄφωνος, καταπλαγεὶς ἐκ τῆς ἐξαισίας καλλονῆς τῆς νεάνιδος, ἣτις ἐδεξιούτο αὐτὸν μειδιδῶσα. Πρόσωπον φωτιζόμενον ὑπ' ὀφθαλμῶν φαειοκυάνων μὲ μέλανας καὶ ἀνεστραμμένας βλεφαρίδας, μέτωπον καθαρῶς τεμνόμενον ὑπὸ καστανοχρῶν βλεφάρων, λεπτῶς ἐσχεδιασμένων, ὡς ὑπὸ ἐλαφροῦ χρωστήρος, καὶ ἐστεμμένον ὑπὸ θαυμασίας ξανθοχρῶς κόμης, μικρὰν καὶ λεπτοφυᾶ, μὲ πάλλοντας ῥῶθνας, στόμα ἐρυθρὸν ὡς αἷμα, μὲ ὀδόντας μαργαριτωδείς, εὐκαμπτον καὶ κομψότατον λαιμόν, λευκότερον τῆς στυλβούσης τραχηλίδος τῆς περιβαλλούσης αὐτόν, ὦμους πλατεῖς καὶ ἀνάστημ. Καρυάτιδος, ἰδοὺ τί ὁ στρατηγὸς ἔσχε καιρὸν νὰ θαυμάσῃ. Ἐπὶ τινὰ δευτερόλεπτα ἔμεινεν ἀπολελιθωμένος, ὡς ἐν ἐκστάσει. Ἡ καρδιά του, πλημμυρηθεῖσα αἰφνης ὑπὸ κύματος αἵματος βικίως διωχθέντος ὑπὸ τῆς συγκινήσεως, ἔπαυσε πρὸς στιγμὴν νὰ πάλῃ. Νέφος διήλθε τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ δὲν εἶδε πλέον ἢ διὰ μέσου ἐλαφροῦς ομίχλης τὴν θελξικάρδιον εἰκόνα ἣτις ἐξηκολούθει νὰ τῷ μειδιᾷ. Ἀπειροὶ συγκεχυμένοι ιδεᾶι συνεκρούοντο ἐν τῷ ἔγκεφαλῷ του. Ἠσθάνθη, πρώτην φορὰν ἐπὶ ζωῆς του, τὸ αἶσθημα τῆς φυσικῆς παρὰ κινήσεως. Κατηράσθη τὸ γῆράς του.